

Nr 20

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motion om obligatorisk begravningsförsäkring.

I motionen 1971:17 av herrar Sjöholm och Taube (båda fp) har hemställts "att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag avseende allmän försäkring för begravningskostnad".

Gällande bestämmelser m. m.

Av redogörelsen under detta avsnitt har uppgifterna nedan angående begravningskassor och socialhjälp till begravning hämtats ur pensionsförsäkringskommitténs nyligen avlämnade slutbetänkande "Familjepensionsfrågor m. m." (SOU 1971: 19).

Yrkesskadeförsäkringslagen

Lagen om allmän försäkring omfattar inte rätt till ersättning för begravningskostnader. Bestämmelser om obligatorisk begravningshjälp finns däremot i *yrkesskadeförsäkringslagen* med avseende å dödsfall vid yrkesskada. Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen omfattar i princip varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst här i landet. Begravningshjälpen vid dödsfall på grund av yrkesskada utgöres av ett belopp motsvarande 20 procent av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring vid ingången av det år då dödsfallet inträffade. För närvarande uppgår således ersättningen till 1 280 kr. En ytterligare förmån inom den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen är livränta till efterlevande. Livränta kan utgå inte endast till efterlevande make och barn utan även till den avlidnes fader, moder eller adoptant som till följd av dödsfallet kommer att sakna erforderligt underhåll.

Grupplivförsäkring

Under 1960-talet har på en mycket stor del av såväl den enskilda som den offentliga arbetsmarknaden i Sverige tecknats *tjänstegrupp-livförsäkring* för arbetstagare. Försäkringsavgifterna erläggs av arbetsgivarna. I allmänhet berättigar försäkringen till följande förmåner. Då

en arbetstagare, som fyllt 21 men ej 55 år, avlider utgår i regel ett grundbelopp om 31 500 kr. Om arbetstagaren är 55 år eller äldre reduceras beloppet. Tilläggsbelopp med högst 9 000 kr. utgår för omyndigt barn, som den avlidne efterlämnar. Numera utgår med vissa undantag samma förmån även för arbetstagare som är yngre än 21 år. För arbetstagare som saknar närstående utgår begravningshjälp med 2 000 kr. För arbetstagare som är äldre än 67 år men som kvarstår i arbetet även efter denna tidpunkt kan begravningshjälp med samma belopp utgå efter särskild prövning. Försäkringsbelopp utfaller med vissa undantag även vid arbetstagarens makes frånfälle under förutsättning att makarna har gemensamt, hemmaboende barn under 17 år. Därvid gäller, att begravningshjälp utgår med 2 000 kr. samt halvt tilläggsbelopp med 4 500 kr. för varje barn. Även arbetsgivare och dennes make eller maka har i vissa fall möjlighet att ansluta sig till den försäkring som gäller för de anställda i företaget. — Tjänstegrupplivförsäkringar omfattar i dag ca 3 milj. anställda och 680 000 medförsäkrade makar.

Vid sidan om tjänstegrupplivförsäkringar har utvecklats en vidsträckt verksamhet med *frivilliga grupplivförsäkringar* omfattande olika kategorier människor. Försäkringarna byggs upp med de mest olikartade kollektiv som bas. De kan omfatta medlemmar i en facklig organisation eller annan förening, mödrar med barn under 16 år, fastighetsägare som belånar sina hus i ett visst kreditinstitut etc. Dessa former av grupplivförsäkringar lämnar regelmässigt utrymme för medinträde för den försäkrades maka eller make. Till vissa försäkringar ansluts makar automatiskt, i andra fall fordras särskild anmälan. I sistnämnda fall uppställs krav på att en dominerande del av makarna skall vara anslutna för att försäkringen i den delen skall träda i kraft. De frivilliga grupplivförsäkringarnas skydd vid makes frånfälle är i allmänhet fullständigare än tjänstegrupplivförsäkringarnas på det sättet att förekomsten av barn inte är villkor för ersättning. — De frivilliga grupplivförsäkringarna omfattar ca 3 milj. direkt försäkrade och ca 900 000 medförsäkrade makar.

Begravningskassor

Det är av intresse i sammanhanget att med några siffror belysa omfattningen av den rörelse som bedrivs av begravningskassor samt av sjuk- och begravningskassor. Båda slagen är föreningar som faller under 1938 års lag om understödsföreningar. Med en understödsförening förstås en sådan förening för inbördes bistånd som avser att, utan afärsmässigt drivande av försäkringsrörelse, idka verksamhet som faller inom personförsäkringens område.

Medlemsantalet i de båda typerna av kassor har under de senaste 15 åren gått ned betydligt. År 1955 utgjorde medlemsantalet i begravn-

ningskassorna ca 828 000 och i sjuk- och begravningskassorna ca 153 000 medan motsvarande siffror för år 1968 uppgick till ca 575 000 resp. 96 000. Det långt övervägande antalet personer är försäkrade i föreningar, som utger kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kr. Medelförsäkringssumman i detta slag av föreningar uppgick år 1968 till 563 kr.

Socialhjälp till begravning

I de fall då medel saknas till begravningskostnader kan ekonomisk hjälp till dessa utgå i form av socialhjälp. Enligt uppgift i pensionsförsäkringskommitténs ovannämnda betänkande har några siffror avseende omfattningen av denna hjälp för hela landet inte stått att uppbringa. Av upplysningar som införskaffats beträffande förhållandena i Stockholms stad framgår emellertid att begravningshjälpen utgör en relativt obetydlig andel av socialhjälpverksamheten, räknat såväl i antal hjälptillfällen som i belopp. Under år 1965 utgick sålunda hjälp till begravning genom rekvisition från socialbyrå i 78 fall till en sammanlagd kostnad av 19 620 kr. Härtill kommer av polisen rekvirerade begravningar, vars antal inte kan exakt anges men som enligt uppgift i betänkandet torde understiga den nyss angivna siffran.

I fråga om kostnaderna för begravningshjälpen kan nämnas att i Stockholms stad utgår socialhjälp för sådant ändamål med 400 kr. jämte i vissa fall ett tilläggsbelopp på 130 kr. Kostnadsnivån i Göteborg torde ligga på ca 300 kr. medan kostnaderna i Malmö, som har kontrakt med begravningsentreprenörer att utföra socialhjälpbekostade begravningar, varierar mellan 275 och 350 kr.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1956 års riksdag väcktes motioner med förslag om utredning angående införande av en obligatorisk dödsfallsförsäkring. I anledning av motionerna anhöll riksdagen — på hemställan av *andra lagutskottet i utlåtande nr 57* — i skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 december 1956 att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en förutsättningslös utredning angående införandet av en allmän dödsfallsförsäkring samt att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. Riksdagen anförde därvid, att de förefintliga formerna av begravningshjälp var otillräckliga och att det därför var en angelägen uppgift att nå fram till en bättre ordning på detta område. Sedermera överlämnades riksdagens skrivelse till yrkesskadeutredningen att vara tillgänglig vid fullgörandet av dess uppdrag. I sitt år 1966 avgivna huvudbetänkande (SOU 1966: 54) upptog utredningen inte frågan till när-

mare prövning. I anledning av motioner vid 1967 års riksdag hemställde riksdagen om ett fullföljande av den år 1956 begärda utredningen (2LU 1967: 44, rskr. 201). Den 13 december 1968 överlämnades skrivelsen till pensionsförsäkringskommittén.

I en motion vid 1969 års riksdag framställdes liknande yrkande som det nu förevarande. Motionen avslogs av riksdagen med hänvisning till att frågan om allmän försäkring för begravningshjälp redan var föremål för utredning inom pensionsförsäkringskommittén (2LU 1969: 16).

För en utförligare redogörelse för frågans tidigare behandling hänvisas till nyssnämnda utlåtande.

Pensionsförsäkringskommittén

I sitt slutbetänkande (SOU 1971: 19) behandlar pensionsförsäkringskommittén bl. a. frågan om allmän försäkring för begravningshjälp (s. 89—97). Kommittén lägger inte fram förslag om någon sådan försäkring.

Efter att ha redogjort bl. a. för omfattningen av befintliga grupplivförsäkringar uttalar kommittén:

Det är ingen överdrift att påstå att ett fullgott försäkringsskydd såvitt gäller begravningskostnader finns i det övervägande antalet fall då personer avlider i aktiv ålder. På goda grunder kan man antaga att utvecklingen på grupplivförsäkringens område ännu inte är avslutad. Med hänsyn till det sagda är behovet av en särskild begravningsförsäkring för dessa grupper enligt kommitténs uppfattning litet.

Kommittén anför viss statistik över antalet avlidna personer. Härav framgår bl. a. att omkring 80 000 personer årligen avlider i Sverige. År 1969 var siffran 83 352. Av dessa var drygt 65 000 folkpensionärer (59 000 ålderspensionärer samt 6 000 änke- och förtidspensionärer). Cirka 2 000 av de avlidna var barn under 15 år. I anslutning till dessa siffror uttalar kommittén med hänvisning till tjänstegrupplivförsäkringarnas nuvarande utformning att frågan om behovet av en särskild försäkring för begravningshjälp kan i stort sett begränsas till gruppen ålderspensionärer samt till barn och ungdomar, som ännu inte inträtt i förvärvslivet och fått det skydd som grupplivförsäkringarna erbjuder.

Kommittén hänvisar härefter till de siffror som redovisats rörande omfattningen av den socialhjälp som utgår för begravningsändamål och framhåller att någon exakt kartläggning av denna verksamhet inte varit möjlig. Kommittén fortsätter:

Emellertid ger materialet vid handen att det är i förvånansvärt få fall som socialhjälp anlitas för begravningskostnader. Även om man inte får dra den slutsatsen att hjälpbehov inte förelegat när socialhjälp inte anlitas har de inhämtade upplysningarna gett kommittén den uppfattningen, att behovet av en särskild försäkring inte är alltför framträdande. Det finns all anledning antaga att det behov av hjälp som

nu kan finnas blir mindre allteftersom fler och fler pensionärer får större belopp från den allmänna pensioneringen genom tilläggs pensioneringens ökade betydelse. Anmärkas må, att allmän pension utgår även för den månad då dödsfallet inträffat.

I betänkandet framhålls vidare att det begränsade hjälpbehov, som nu finns på förevarande område, med all sannolikhet kommer att bli mindre i framtiden. Det påpekas att en dödsfallsförsäkring i alla de fall då den avlidne efterlämnar någon behållning bidrar till att öka denna och därmed arvslotterna efter den avlidne. Vidare anges att av de cirka 80 000 bouppteckningar, som inregistrerades under 1967, var det mindre än 10 000 som inte utvisade någon behållning medan omkring 50 000 upptog en behållning på mer än 10 000 kr. Kommittén uttalar vidare:

Även dessa siffror tyder på att behovet av en hela folket omfattande försäkring avsedd att täcka begravningskostnader inte är framträdande. Vissa påpekanden bör emellertid göras när det gäller att dra slutsatser av siffrorna. I de fall då ingen nära anhörig lever efter den avlidne kan det inte riktas någon bärande invändning mot att behållningen eller åtminstone en del därav i första hand tas i anspråk för att täcka begravningskostnaderna. I viss mån andra synpunkter träder i förgrunden när make eller annan anhörig, som delat bostad med den avlidne och även i övrigt levt i ekonomisk gemenskap med denne, lever efter. I sådana fall kan begravningskostnaderna när behållningen i boet är liten framstå som en börda.

Även med beaktande av dessa synpunkter är det emellertid enligt kommitténs uppfattning med hänsyn till det tidigare anförda icke motiverat att införa en allmän hela folket omfattande dödsfallsförsäkring. Det bör tillfogas att kostnaden vid ett försäkringsbelopp om exempelvis 1 000 kr. skulle utgöra omkring 80 milj. kr. om året. Finansieringen skulle få ske över budgeten, genom en speciell avgift eller genom en höjning av befintliga socialförsäkringsavgifter. Vid den värdering av angelägenhetsgraden av olika förslag till reformer inom den allmänna försäkringen som måste ske är frågan om en allmän dödsfallsförsäkring enligt kommitténs uppfattning åtminstone för närvarande inte så angelägen att den motiverar en kostnad av denna storlek.

Utskottet

I förevarande motion framförs krav om utredning och förslag avseende allmän försäkring för begravningskostnad.

Riksdagen har tidigare och senast år 1969 haft att ta ställning till liknande motionsyrkanden. Sistnämnda år avslogs yrkandet med hänvisning till att frågan var föremål för utredning inom pensionsförsäkringskommittén.

Kommittén har i sitt nyligen avlämnade slutbetänkande stannat för att inte lägga fram förslag om någon allmän försäkring för begravningshjälp. Kommittén konstaterar inledningsvis — med hänvisning till att

det övervägande antalet personer i aktiv ålder har ett fullgott försäkringsskydd genom nu befintliga former av grupplivförsäkringar — att frågan om behovet av en sådan försäkring i stort sett kan begränsas till ålderspensionärer samt till barn och till ungdom, som ännu ej inträtt i förvärvslivet. I fråga om pensionärerna framhåller kommittén att det behov av hjälp som nu kan finnas blir allt mindre genom de efter hand ökande förmånerna från tilläggs pensioneringen. I det sammanhanget anmärker kommittén att allmän pension utgår även för den månad då dödsfallet inträffat. Av siffermaterial rörande omfattningen av den socialhjälp, som nu utgår för begravningsändamål, samt av statistik beträffande de efterlämnade förmögenheter, som redovisas i inregistrerade bouppteckningar, drar kommittén slutsatsen att behovet av en speciell försäkring för begravningshjälp inte är särskilt framträdande. Kommittén anger att kostnaden vid ett försäkringsbelopp om exempelvis 1 000 kr. skulle utgöra omkring 80 milj. kr. om året. Enligt kommitténs uppfattning är frågan om en allmän dödsfallsförsäkring inte f. n. så angelägen att den — med tanke på den prioritering av olika reformer inom den allmänna försäkringen som måste ske — motiverar en kostnad av denna storlek.

Utskottet kan för egen del i allt väsentligt ansluta sig till den bedömning av frågan, som pensionsförsäkringskommittén sålunda redovisat. Utskottet avstyrker följaktligen motionsyrkandet och hemställer att motionen 1971: 17 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 april 1971

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Ringaby (m)*, fröken Sandell (s), herrar Magnusson i Nennesholm (c), Karlsson i Ronneby (s), Mundebo (fp), fru Håvik (s), herrar Björck i Nässjö (m), Nordberg (s), fröken Pehrsson (c), herrar Hermansson i Malmberget (vpk), Marcusson (s), Andersson i Nybro (c), fröken Bergström (fp) och herr Signell (s)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.